

Environmentální výchova pro MŠ

Autorkami metodického materiálu jsou Mgr. Světlana Macková a ing. Adéla Hamplová.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsahem tohoto materiálu jsou metodické přípravy 7 vzdělávacích programů pro realizaci environmentální výchovy u dětí v mateřské škole. Metodický materiál byl vytvořen v rámci projektu **Už vím jak** (CZ.1.07/1.3.00/48.0007), který jsme realizovali díky spolufinancování Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky v období od července 2014 do června 2015.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah:

Zakládáme a osazujeme přírodní zahradu

Poznávání ekosystému les

Poznávání ekosystému louka

Poznávání ekosystému rybník, řeky, potoky

Dopady lidské činnosti na přírodu

Jak využít odpadové materiály

Práce s přírodními materiály

Všech sedm částí tohoto metodického materiálu se zaměřuje na posílení environmentální výchovy u dětí v mateřských školách. Pedagogové získají nové nápady a inspiraci, aby mohli rozšířit a zpestřit nabídku činností, kterým se s dětmi věnují. Připravujeme se tak na měnící se potřeby vzdělávaných dětí v souvislosti s vývojem celé společnosti - v rodinách dochází k znatelnému úbytku příležitostí rozvíjet u dětí vztah k životnímu prostředí. Zrychlující se tempo života v městech i na vesnicích ubírá prostor na pobyt v přírodě. Je tedy na místě, aby předškolní zařízení zaplňovala tuto vznikající mezeru a umožňovala malým dětem pravidelný kontakt s živými organismy v jejich okolí.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zakládáme a osazujeme přírodní zahradu

1. Co je to přírodní zahrada

“ Přírodní zahrada znamená, že se zoufale nesnažíme bránit sekáním, stříháním, řezáním proti změnám, které přirozeně v naší zahradě nastávají. Naopak vše sledujeme a celému procesu pomáháme mulčováním, zeleným hnojením, výběrem rostlin, zachycováním dešťové vody, vrácením organických zbytků zpět do koloběhu, atd.. “ Jaroslav Svoboda

Příroda sama vše vymyslela za nás. Není tedy potřeba se dřít od rána do večera, aby naše zahrada vypadala jako pečlivě zametený a uklizený byt. Stačí přírodu kolem nás sledovat, inspirovat se a z kousku země, který máme k dispozici vytvořit takovou „napodobeninu přírody“. V přírodě přeci také nikdo nechodí hrabat listí, stříhat větve, sekat trávu a přitom vše funguje.

2. Co je to permakultura

Permakultura ve volném překladu znamená trvale udržitelné zemědělství. V počátku (tento koncept vznikl v 70. letech) šlo hlavně o hospodaření s půdou, nyní se už permakultura překládá jako „trvalá kultura“, protože se dá aplikovat do všech oblastí lidského života.

Základní principy permakultury:

- respektování přírodních zákonů
- etické zacházení s přírodními zdroji
- využití místně dostupných zdrojů
- péče o planetu
- péče o lidi
- spojování více prvků ve fungující celek
- maximální efektivita při minimální vložené energii
- rozmanitost a originalita
- kladný a tvořivý přístup k řešení problémů
- dělení se o nadbytečné zdroje
- produkování jen recyklovatelného odpadu
- snaha učinit život radostnějším a jednodušším

3. Děti v zahradě

Zapojení dětí do procesu vytváření, růstu a vývoje zahrady je sice práce navíc, ale stojí to za výsledek. Pozorování a pochopení přírodních dějů je od malička povede k respektu k přírodě a je dobrým základem pro dosažení souladu s přírodou. A kromě toho je to baví. Výhodou přírodní zahrady je, že zde děti mohou zažít přírodu v pravém smyslu slova, jakoby byly opravdu v přírodě. A pokud v takové zahrádce budeme mít i užitkové záhony se zeleninou mají děti možnost zažít proces vzniku jejich potravy. Od zázraku klíčení semínka, přes péči o rostoucí rostlinu, až po sklizeň a následné zpracování. Pokud takováto zahrada nemá žádné

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

dětské prvky jako prolézačky a podobně, možná to ani nevádí, neboť pestrost zahrady poskytuje dětem přirozené útočiště, skryše a místa k hraní či odpočinku.

Pro bezpečné dětství je důležité, nevysazovat jedové rostliny (např. tis, konvalinky, lýkovec), ale pro jistotu děti učíme, aby uměly odlišit rostliny jedlé. Vyvarovat bychom se měli i pěstováním rostlin, jejichž šťáva dráždí pokožku (např. bolševník). Důležité je také děti seznámit s bezpečností práce při používání zahradního náčiní, aby nedošlo ke zbytečným úrazům.

4. Jak začít?

Než se člověk pustí do vytvoření přírodní zahrady, jsou důležité dvě věci. Uvědomit si, co od zahrady člověk očekává a podle toho vše pořádně naplánovat.

Někdo chce zahradu jenom kvůli tomu, že chce jíst v zimě svoji vlastnoručně vypěstovanou zeleninu, a tak si určitě nebude dělat přes půl zahrady koupací jezero. Někdo chce naopak odpočívat ve stínu stromů a tak rozhodně nebude mít přes celou zahradu zeleninové záhony 😊

Kolik lidí, tolik podob přírodních zahrádek.

Plánovat se nejvíce vyplácí od konečného výsledku směrem k realitě, což znamená, že si člověk nakreslí a nebo sestaví plán své zahrady.

Nejdříve si musíme vytvořit kostru zahrady. Tu tvoří stromy a keře, potom nižší keře a nakonec trvalky. Je důležité brát zřetel na místní klima, polohu zahrady, dostatečnou vzdálenost stromů, nároky konkrétních rostlin, složení a kvalitu půdy.

Při zakládání zahrady se Vám může hodit:

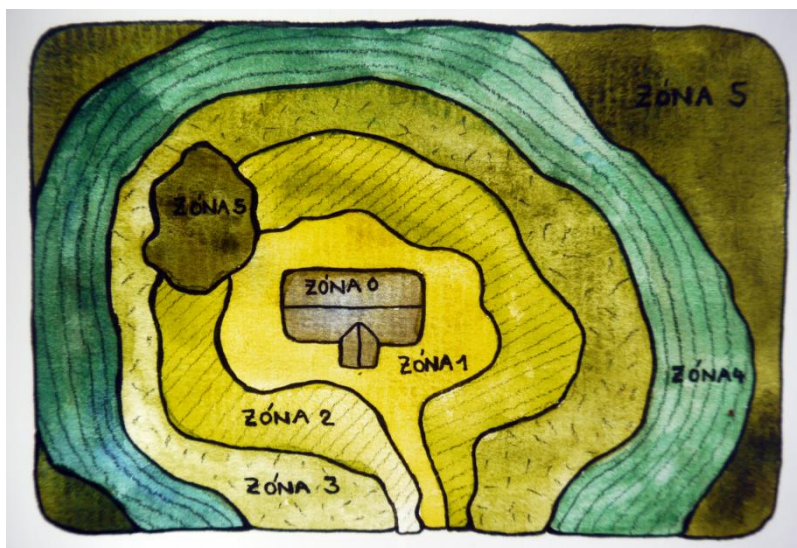
Příroda se rozkládá ve více patrech. Všechny patra jsou na sobě závislé, tak aby vše správně a zdravě fungovalo.

1. kořeny, cibule a hlíny
2. nízké a vysoké byliny
3. nízké keře
4. vysoké keře
5. nízké stromy
6. vysoké stromy
7. popínavky (prochází všemi patry)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

zónování pozemku

obrázek 1: Kompletní návod k vytvoření Ekozahrady a rodového statku. Svoboda Jaroslav, Smart press, Praha 2014, str.65

Celý pozemek se dá vymyslet a vytvořit efektivně, tak aby člověk nemusel chodit po pozemku zbytečně daleko pro věci každodenní potřeby a přitom nic důležitého nezůstalo opomenuto.

Zóna 0: dům

Zóna 1: nejbližší okolí domu – zóna intenzivní péče, nejčastěji se zde pohybujeme a vyžaduje nejvíce návštěv (např. záhon na bylinky do kuchyně)

Zóna 2: středně často navštěvovaná zóna – podobné jako zóna 1, ale méně navštěvovaná

Zóna 3: komerční produkce – nazývaná farmářská a sadová (pouze u větších pozemků)

Zóna 4: území minimální péče – např. les (pouze u velkých pozemků)

Zóna 5: divočina – místo, které necháváme bez jakéhokoliv zásahu a péče, prostě divočina

5. Sázíme a sejeme

Výběrem rostlin k sázení a setí můžeme přispět k vytvoření uceleného a harmonického celku.

Rostliny se vzájemně podporují, proto přemýšlíme, jaké rostliny se k sobě hodí a jak by si mohli být vzájemně užitečné (viz tabulka v kapitole 7). Záhony se zeleninou mohou tedy vypadat i velmi rozmanitě. Takovýmto záhonům říkáme polykultura (mnohodruhé společenstvo)

Rostliny posuzujeme také podle jejich podzemních částí, i když nejsou na první pohled vidět.

V potaz bereme i fakt, že u jedné rostliny může být různé mikroklima.

Na plevel můžeme nahlížet i jinak. Plané rostliny mají na zahradě také své místo a tak se je můžeme naučit využívat (viz tabulka v kapitole 7). Mimochodem jedna z funkcí plevelu je

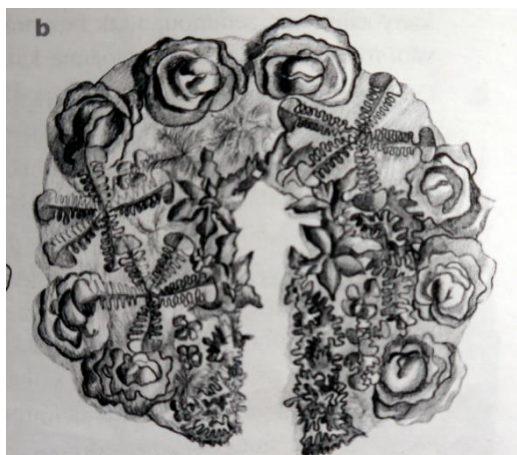

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

také to, že je půdokryvný. Tedy, že se snaží, co nejdříve zakrýt odkrytou půdu. Tomuto procesu se říká sukcese. Příroda se tím brání, aby nedošlo k erozi. Hezké přirovnání je, že sukcese je podobná tomu, když se řízeme do prstu. Naše tělo se také snaží ze všech sil ránu zacelit.

6. Pár praktických rad

Klíčová dírka – záhon různorodých tvarů, jehož cestička je ve tvaru klíčové dírky. Takto vytvořený záhon nám umožňuje pomocí jedné cestičky obhospodařovat celou plochu záhonu a ušetříme tím místo pro další zeleninu.

Obrázek 2: Zdravá zahrada. Helena Vlašínová. Vydavatelství Era, Brno 2006, str. 76

Mulčování – mulč neboli nastýlka, používá se především v počátcích zakládání zahrady, a nebo v případě, kdy je půda holá, málo úrodná, rychle vysychá a zarůstá rostlinkami. V podstatě se jedná o jakýkoliv povrchu půdy organickým materiálem. Tím může být sláma, posekaná tráva, listí, kůra. Mulčování je přirozený přírodní proces, který můžeme pozorovat všude (listí padá ze stromů a zůstává pod stromem). Důležité je mulč používat ve velké vrstvě (více než 10 cm), aby správně fungoval. Pokud nemáte dostatek materiálu, je možné jako spodní vrstvu použít karton. S postupem času je nutné mulč doplňovat.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

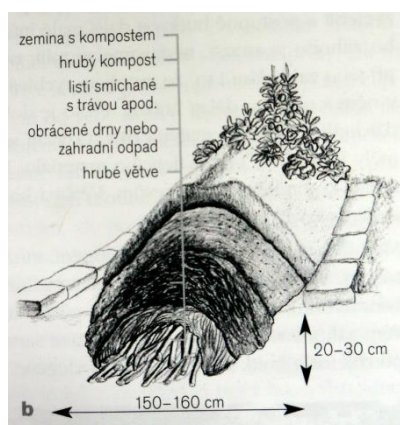
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

obrázek 3: Komplettní návod k vytvoření Ekozahrady a rodového statku. Svoboda Jaroslav, Smart press, Praha 2014, str.65

Kopicový záhon – jedná se o druh vyvýšeného záhonu. Na první pohled vypadá jako hromada hlíny, ale není tomu tak. Nejlépe zakládat na podzim, aby do jara slehl. Výhodou je nejenom postupné uvolňování živin, ale také fakt, že se člověk může při výrobě zbavit organického nepořádku, který na zahrádce má.

Obrázek 4: Zdravá zahrada. Helena Vlašínová. Vydavatelství Era, Brno 2006, str. 71

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Polykultura zvaná Tři sestry – neboli indiánský záhon. Již indiáni věděli, jak užitečné mohou být sousedské vztahy rostlin. V záhonu Tři sestry se jedná o symbiózu kukuřice, tyčkovitých fazolí a dýní. Kukuřice slouží jako opora pro fazole a dýně. Fazole dodávají potřebný dusík na růst kukuřice a dýní. Dýně svými velkými listy mulčuje celý záhon.

Jak půdě dodat organické látky – hnojením kompostem, zelené hnojení, hnojení tekutými organickými hnojivy (tzv. jícha), zapravení dlouho se rozkládajících organických doplňků do půdy, mulčováním.

7. Tabulky

Užitečnost planých rostlin:

	dusík N	fosfor P	draslík K	vápník Ca	železo Fe	hořčík Mg	síra S	křemík Si	mangan Mn	měď Cu	sodík Na
8 Pampeliška		+	+	+	+			+	+	+	+
7 Kopřiva	+	+	+	+	+	+		+			
6 Kostival	+		+	+	+	+		+			
5 Lebeda	+	+	+	+	+						
4 Čekanka			+	+	+	+					
4 Šťovík		+	+	+	+						
4 Jetel luční	+	+		+		+					
3 Ptačinec žabinec		+			+				+		
3 Hluchavka bílá	+				+	+					
2 Meduňka				+	+						
2 Mrkev			+			+					
2 Tolice vojtěška	+				+						
2 Jetel inkarnát („růžák“)	+	+									
2 Česnek				+							+
2 Cibule				+							+
2 Svízel				+							+
2 Drchnička			+				+				
2 Brutnák			+					+			
2 Mochna husí	+	+									
1 Kmín		+									
1 Pohanka		+									

Tabulka 1 Schopnost planých rostlin shromažďovat minerály (číslo na levé straně tabulky uvádí počet minerálů, které rostlina významnou měrou hromadí, rostliny však samozřejmě obsahují kromě toho menší množství celého spektra minerálů). Tabulka je jen orientační a opírá se o údaje Institutu epidemiologie a hygieny Praha (Potácel, Muntág, 1991).

Poznávání ekosystému les

Zrychlující se tempo života v městech i na vesnicích ubírá prostor na volný pobyt v přírodě. Pokud děti vůbec jdou ven, tak se pohybují mnohem častěji v upravených parcích, na hřištích. Je tedy na místě, aby předškolní zařízení zaplňovala tuto vznikající mezeru a umožňovala malým dětem pobyt v přirozených, člověkem zatím tolik nezasažených místech jako je les, louka, u rybníka apod., kde je možné pozornost přirozený vývoj ekosystémů, život rostlin a zvířat, stopy jejich působení.

Americká pediatrická asociace uvádí, že pro zdravý vývoj lidského jedince je nezbytné trávit alespoň hodinu denně v kontaktu s přírodou, ale statistiky v USA i v Evropě ukazují, že na dětskou hru venku případně zhruba půl hodiny týdně. Paradoxem je, že aby děti chtěly (a uměly) trávit čas v přírodě a vytvořily si k ní kladný vztah, musí si na pobyt v ní nejprve zvyknout. Děti, které se naučí, jak se v přírodě pohybovat, aby neublížily sobě ani ostatním organismům, si dovedou naplno vychutnat pobyt venku. Baví je pozorovat živočichy a objevovat stopy jejich pobytu, využívat přírodniny ke hrám a pohyb v terénu jim přináší potěšení a uvolnění.

Vztah k přírodě má podle ekopsychologů pět na sobě nezávislých dimenzí:

1. potřebu kontaktu s přírodou (vzniká opakovaným pobytem v přírodě, jedná se tedy o návyk)
2. adaptaci na přírodní podmínky (umění postarat se o sebe v přírodě za různých podmínek)
3. estetickou vnímavost přírody
4. etický postoj k ní
5. environmentální vědomí (ochota chránit životní prostředí).

Kromě poslední jmenované dimenze, kterou je lépe z vývojových důvodů začít podporovat až na základní škole, je nutné začít s jejich rozvíjením již v předškolním věku. Pedagogům MŠ proto chceme poskytnout penzum vědomostí a dovedností pro trávení času v lese s dětmi, a to jak v teoretické rovině, tak ukázkou programu, který je možno pro děti v přírodě připravit.

Než vyrazíme do lesa

Vydat se s dětmi do lesa – co vás napadá? Přemýšlíte nad tím, jak je tam „zabavíte“, nebo vzpomínáte na dětská léta, kdy pro vás les představoval ideální místo pro spousty her bez jakýchkoliv pomůcek a plánů?

Les je pro děti místo podnětné samo o sobě, nebojte se tam vyjít jen s návrhem na program a ponechte jim dost volnosti pro vlastní nápady a zkoumání. Pro jejich zdravý psychomotorický vývoj je volná hra nepostradatelná a les jim nabízí sám o sobě dostatek podnětů.

Nejdůležitější se tak stává příprava na pobyt v něm: dobré boty a oblečení, které je možno zamazat, jsou základem, při delší výpravě se nesmí zapomenout na ochranu proti dešti a proti klíšťatům, dost vody a svačinu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ideální je les využit k rozvoji dětské vnímavosti pomocí Cornellových ekoher (Joseph Cornell: Objevujeme přírodu. Učení hrou a prožitkem.) Joseph Cornell, přírodovědec a pedagog, zjistil, že děti se učí mnohem efektivněji, je-li atmosféra učení naplněna radostí a je-li jim umožněno, aby se do předmětu učení zcela ponořily. Jeho koncepce tzv. flow učení (flow označuje plynutí – tedy plynutí zážitku samotného, splynutí prožívajícího člověka s intenzivním prožitkem) zahrnuje čtyři na sebe navazující kroky:

1. probuzení nadšení,
2. zaměření pozornosti,
3. ponoření do nezprostředkované zkušenosti,
4. sdílení zážitků s ostatními

Aby autor pedagogům či rodičům pomohl navozovat celý cyklus flow učení, předkládá ke každé fázi různé příklady her. Kniha je určena pro volnočasové pedagogy a vedoucí programů v přírodě, učitele a rodiče se zájmem o přírodu.

Příklady aktivit v různých fázích flow učení je možno zhlédnout na Youtube (v anglickém jazyce), např. aktivitu Zvířata, zvířata <https://www.youtube.com/watch?v=xqwszagVjfo>.

Konkrétní aktivity pro děti

Inspiraci jsme čerpali z příručky Les očima povolání (Sdružení Tereza, Praha: 2011) nabízí aktivity pro malé truhláře, lesní správce, turistické průvodce a výrobce hudebních nástrojů. Je možné s dětmi projít aktivity ke všem čtyřem povoláním a na konci provést reflexi, které povolání je zaujalo nejvíce.

Mixér

Aktivita na vtažení do programu. Děti stojí v kruhu a lektor uprostřed. Lektor se točí se zavřenýma očima, a když se zastaví, ukazuje prstem na jedno dítě – to musí zodpovědět otázku, co si vybaví, když se řekne les. Lektor vybírá, jakými prostředky se budou děti vyjadřovat (slovem, zvukem, pohybem) a řekne to předtím, než se začne točit.

Kudy do lesa

Jedna skupina dětí s pedagogem se vydá napřed a dělá kamarádům značky z různých materiálů (tráva, klacíky, kamínky, bahno, kusem cihly nakreslenou šipku) a vede je na neznámé místo v lese. Náskok musí být alespoň čtvrt hodiny, zbylé děti se zatím mohou zabavit jinou aktivitou.

Zvuky lesa

Děti dostanou papíry a psací potřeby, sednou si od sebe dál, aby se nerušily, a zkoušejí zaznamenávat zvuky, které kolem sebe uslyší. Mohou malovat konkrétní věci (ptáček, pila apod.) nebo abstraktní tvary (prudké tahy pro drsné zvuky, vlnovky pro něžný ptačí zpěv, ...). Zkouší zvuky zakreslit do papíru tak, jak je slyší okolo sebe – orientovat je v mapě. Po

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

aktivitě si s dětmi povídáme, který zvuk je překvapil, který se jim líbil nejvíc, co je rušilo.

Orchestr

Děti si najdou „nástroje“ (klacíky, šplouchání kamínků hozených do vody, čvachtání boty v blátě), kterými se dají vyluzovat zvuky, a společně pak zahrají skladbu.

Co je dřevo?

Do látkového sáčku umístíme několik předmětů ze dřeva (vařečka, tužka, papírový kapesník, ...) a z jiných materiálů (propiska, skleněná kulička, mech, peří apod.). Děti poslepu (za zády) vytahují jednotlivé předměty a určují, zda jsou vyrobeny ze dřeva či ne. Necháme jim dost času a pak jim předměty můžeme ukázat a bavit se s nimi o tom, které poznaly, čím je dřevo odlišné na pohmat.

Jak se těží dřevo? Dramatizace

Dětem popíšeme cestu dřeva od stromu po dřevěný výrobek a ony ji dramaticky znázorní (např.: rostoucí stromy – dřevorubec kácí – vytažování klád traktorem – odvoz velkým autem s hydraulickou rukou – pila (pořez na fošny) – vysušení fošen – hoblování fošen – stlučení hřebíky – natření – hotová židle).

Hra na lesní detektivy

Děti dostanou za úkol propátrat les a najít co nejvíc stop pobytu zvířat – otisky končetin, trus, hnízda, ohlodané šišky, vypadlá vajíčka apod. V určování může pomoci příručka Stopy zvěře od Miroslava Bouchnera.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Poznávání ekosystému louka

Pro poznávání ekosystému je ideální přirozená louka s vysokou trávou, v níž se můžeme schovat a vedle níž je zázemí s kratší trávou, kde budeme provozovat ostatní aktivity. Pozor ovšem na hospodářské louky, je třeba vědět, komu patří a s vlastníkem se domluvit, zda je vaše aktivita přijatelná. Ideálním obdobím je pozdní léto, kdy louky překypují hmyzem a jsou vyhřáté sluncem. Děti musí být předem připraveny na to, že se občas položí do trávy – tedy mají mít vhodné oblečení, o které se nebudou bát. Lektor, který takovýto program vede, musí být sám nadšený pro válení se v trávě a pozorování „hmyzáků“, jinak děti tolik nezaujmou a nevtáhnou do zkoumání lučního světa. Předem je dobré nastudovat, jaké živočichy můžete na louce v daném ročním období potkat. Můžete si předem s dětmi prostudovat leoporelo Pole a louka (Christine Henkelová, Albatros 2011), případně ho používat ve školce potom, co jste s dětmi program uspořádali.

Celý program byl inspirován jednou z nejuznávanějších autorit v oboru environmentální výchovy Josephem Cornellem. Jeho metodika plynulého učení představuje způsob, jak aktivity zaměřené na vnímání přírody používat cíleně, ve sledu postupných, plynule na sebe navazujících kroků. Krása plynulého učení spočívá v tom, že vám ukáže, jak začít ve výchozím bodě, kde se nacházejí vaši žáci, jak v nich rozdmýchat zájem a aktivitu a krok po kroku je skrze čím dál soustředěnější činnosti a hlubší prožitky dovést k novému vnímání a pochopení naplněnému radostí.¹

Stručný přehled jednotlivých fází plynulého učení podle J. Cornella:

FÁZE 1 Probouzení **nadšení** – tato fáze je hravá. Zábavné hry a činnosti pomáhají rozprout energii.

FÁZE 2 Zaměření **pozornosti** – v této fázi pozorujeme, věnujeme úplnou pozornost a vnímáme. Potom můžeme spatřit přírodu novými, svěžíma očima.

FÁZE 3 Přímý **prožitek** – pro tuto fázi je typické pohlcení zážitkem, větší intenzita a schopnost vtáhnout lidi prostřednictvím her přímo do přírody. Cílem je prohloubit intenzitu jednoho ze smyslů při vnímání přírody.

FÁZE 4 Sdílení **inspirace** – v této fázi je vhodný čas nechat lidi mluvit o jejich dosavadních prožitcích z her, které hráli. Sdílení zážitků posiluje pocit úžasu a stmeluje skupinu.

V našem programu jsme veškeré aktivity v jednotlivých fázích přizpůsobili dětem předškolního věku s účastí více dospělých lektorů.

1. Probouzení nadšení

1.1 Přesun na místo: Běh lučních zvířat

Pro přesun na stanoviště, kde chceme program uspořádat, využijeme běhací aktivitu, která

¹ Cornell Joseph: Objevujeme přírodu, Učení hrou a prožitkem. Portál, Praha 2012, str.13

děti naladí na luční svět. Vyzveme děti, aby si představily, jak asi běží luční zvířata, která lektor právě vykřikne, a udáme, kam až se budeme pohybovat jako uvedený živočich. Například: „K sloupu jde čáp!“ „K modrému plotu skáče kobylka!“ „Ke strouze jako motýl!“ apod. Pokud je poslední úsek po trávě a děti se mohou zamazat (což je pro terénní program vždy žádoucí!), můžeme i lézt jako housenka nebo slepýš.

Organismy, které můžeme jmenovat: čáp, žába, klíště, komár, zajíc, kobylka, motýl, slepýš, střevlík, ...

1.2 Představení se (v případě, že vedeme skupinu dětí, které se navzájem neznají, případně chceme navodit právě vžití se do lučních organismů – děti si nejspíš budou vybírat mezi zvířaty, která jsme jmenovali během běhu)

Dětem tím dáme chvilku času, aby se dosmály a vydýchaly se. Vyzveme je, aby si vybraly jednoho lučního živočicha, který je jim v danou chvíli nejbližší a řekly, proč se tak cítí. V případě, že se neznají, ještě uvedou své jméno. Lektor může začít a udat tím příklad: „Já se jmenuju Adéla a cítím se jako žíznlivý motýl, který létá nad loukou, prohlíží si na ní všechny kytičky a vybírá si, ze které se napije.“

1.3 Honička KOMÁR- ŽÁBA-ČÁP

Pomůcky: čtyři kusy lana, zhruba šestimetrové

V terénu vytyčíme hrací pole: dvě rovnoběžné linie vzdálené od sebe zhruba dva metry, na kterých budou stát hráči čelem k sobě. Za každou z nich bude ještě další rovnoběžná linie, která bude vyznačovat domeček, od první linie vzdálená asi tři metry. S dětmi nacvičíme tři druhy figur: komár bude pištět, žába skákat a čáp klapat zobákem (můžete vymyslet i jakoukoliv jinou kombinaci živočichů!). Vysvětlíme zásadní pravidlo: žába honí komára, čáp žabu a komár čápa. Hra bude probíhat tak, že děti rozdělíme do dvou skupin a postavíme je na linie proti sobě (pokud je to možné, může mít každá linie zpočátku „svou“ paní učitelku, která pomáhá s tichou dohodou a s počáteční orientací v tom, kdo koho chytá). V každé skupině se před startovním povelom šeptem, tak aby je druhá skupina nezaslechla, dohodnou, koho budou představovat. Po povelu lektora skupiny začnou skupiny představovat tvora, na kterém se shodly – tedy klapat, skákat nebo pištět a musí se co nejrychleji zorientovat v tom, kdo koho má začít honit a kdo má prchat do svého domečku. Chycené tvory skupiny přetáhnou na svou stranu a honička se opakuje tak dlouho, dokud děti baví.

1.4 Námluvy lučních kobylek

Námluvy lučních kobylek se konají v pozdním létě, kdy je zem teplá a slunce prosvítá stébly trávy. Na velké ploše (více než 100 m²) si všichni lehnou porůznu do trávy, dál od sebe. Vedoucí hry určí předem jednoho (při větších skupinách 2-3) samečka kobylky, který začne cvrkat (foukat) na stéblo trávy chycené pevně mezi prsty. Všichni ostatní představují samičky, které musí vypátrat samečka. Mají ovšem zavázané oči a orientují se pouze sluchem. Lezou po čtyřech k samečkovi, až ho najdou. Poté si rozvážou oči, položí se na záda do vyhřáté louky a naslouchají vrzání skutečných kobylek.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Zaměření pozornosti

2.1 Pozorování a určování hmyzu

Povídejte si s dětmi o tom, co všechno asi podle nich žije na louce. Řekněte si, že nyní se vydáte na průzkum živáčků, kteří tam jsou, ale předem se zeptejte, jak budou s živočichy zacházet, nechte mluvit postupně celou skupinu, případně zkorigujte jejich myšlenky. Děti by neměly ničemu vědomě ubližovat, i kdyby to bylo klíště, v tuto chvíli by to velice rušilo prožitek. Rozdejte dětem krabičkové lupy, filatelistické lupy, sít'ky či exhaustory a určovací klíče a nechte je chytat a pozorovat luční hmyz. Chod'te mezi nimi a společně se snažte určovat, na koho narazily.

2.2 Cesta hmyzu

Pomůcky: papíry a tužky/pastelky, zhruba metrové kousky provázku

Děti mohou tvořit ve skupinách nebo samostatně, podle povahy. Dostanou provázek, papír a tužku/pastelky a úkol: stávají se nyní malými lučními živočichy (mohou to být třeba ti, jejichž jmény se na začátku představili, ale mohou i identitu změnit), kteří jdou na výlet. Provázkem si vytyčí trasu, která jim v mikroreliefu přijde zajímavá, a na ní pak prožívají svá malá dobrodružství – představují si, co jimi zvolený živočich může během své metrové poutě zažívat. Například jeden malý mravenec leze z louky do kukuřičného pole a tam na něj číhá pavouk, tak musí podlézt jeho pavučinu apod. Nechte děti plazit se podle provázku podle libosti, pak je sezvete na jedno místo a nechte je, aby svá dobrodružství nakreslily, případně je mohou v kruhu vyprávět.

Můžeme propojit s vhodnou dětskou literaturou (Ferda Mravenec, Brouk Pytlík)

3. Přímý prožitek

Imaginace Proměna housenky v motýla

Pomůcky: vystříhané květiny, skleničky se šťávou a brčky, kousky požitelného listí (podle zvyklostí, začít můžete kupovaným salátem nebo zelím, ale hodí se i pampeliška či jiné jedlé plané rostliny) umístěné na viditelných podložkách, širokou obvazovou gázu (1 m), příp. karimatky

Předem si rozmístíme v terénu „krmná“ místa pro housenky a motýly, včetně stanovišť k zakuklení.

Pozveme děti, aby se na chvíli staly malinkými vajíčky, přilepenými na list – shromáždí se těsně kolem nás, schoulí se do klubíčka a zavřou oči. Pak vyprávíme příběh, jak se z vajíček začnou líhnout malé housenky a začínají lézt do různých směrů a hledat si potravu – děti se plazí k nachystaným listům a živí se. Úkolem housenky je jíst, jíst a jíst, když potrava dojde, může se přesunout k dalšímu listu (ale nemají se prát o jeden list, ruší to vnímání). Když je všechno listí snědno a housenky již značně vyrostly, přijde čas zakuklit se. Každá housenka si k tomu najde příhodné místo a začne se zamotávat do vláken (gázy nebo karimatky), až vytvoří kuklu. Po zamotání leží kukla delší čas bez hnutí, tráví listí, zdá se jí o tom, že by

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

chtěla létat a pomalu, tajemně se proměňuje. Když přijde správný čas, prokousá se z kukly ven a roztáhne křídla! Už to není housenka, ale krásný motýl – chvilku ještě nechá křídla oschnout na sluníčku a může začít létat a pít sosákem (brčkem) nektar z květů (skleniček postavených na papírových květinách).

Necháme děti-motýly napít se, co sosák ráčí, a přejdeme k poslední fázi.

Tip: Pokud jsou teď děti na motýly hodně naladěné, můžete je ještě nechat nakreslit, jakým motýlem se staly i jak vypadala jejich housenka a kukla.

Využití didaktických pomůcek – životní cykly včely, žáby, motýla apod. – smícháme figurky jednotlivých stádií a necháme účastníky vybírat ty, které podle jejich představ patří k sobě.

Představíme vhodná didaktická puzzle na skládání různých těl živočichů – vosy, motýla, cvrčka, pavouka, mravence, apod. Možné použití je např. jako součást motivačního úvodu do tematických aktivit nebo jako vzdělávací pomůcky při bližším seznamování se stavbou těla živočichů.

4. Sdílení inspirace

Necháme děti, ať se pohodlně uvelebí na trávě nebo karimatce a přečteme úryvek z knihy Pohádky lesního ticha na str. 155-156. Je to příběh lesního skřítků Hajadla, jak vnímá zvuky a vůně louky. Necháme chvilku doznít dojem z příběhu a až děti otevřou oči, sedneme si do kruhu a můžeme sdílet svoje dojmy z proběhlého programu. Pomocnými otázkami mohou být: vnímali jste dnes něco jinak, než jste zvyklí? Jaké smysly jste zapojili? Dozvěděli jste se něco nového? Jaká nová luční zvířata teď znáte?

Pedagogům na konci dáme k dispozici k prohlédnutí vhodnou literaturu k využití při plánování aktivit: Pole a louka - Objevujeme přírodu, V lese - Objevujeme přírodu, Mizící hmyzíci, Zámečné keře, Plazi pod lupou, Svět malých apod.

Inspiraci pro vnímání přírody s dětmi můžete nalézt v těchto publikacích:

Reinhard Witt: Vnímejme přírodu všemi smysly. Horní Maršov: SEVER, 2008.

Marie Kubátová: Pohádky lesního ticha.

Kalábová Naděžda: Příroda plná her. Portál

Leblová Eliška: Environmentální výchova v mateřské škole. Portál, Praha 2012

www.terezanet.cz

www.lipka.cz

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Poznávání ekosystému rybník, řeky, potoky

Celý program byl inspirován jednou z nejuznávanějších autorit v oboru environmentální výchovy Josephem Cornellem. Jeho metodika plynulého učení představuje způsob, jak aktivity zaměřené na vnímání přírody používat cíleně, ve sledu postupných, plynule na sebe navazujících kroků. Krása plynulého učení spočívá v tom, že vám ukáže, jak začít ve výchozím bodě, kde se nacházejí vaši žáci, jak v nich rozdmýchat zájem a aktivitu a krok po kroku je skrze čím dál soustředěnější činnosti a hlubší prožitky dovést k novému vnímání a pochopení naplněnému radostí.²

Stručný přehled jednotlivých fází plynulého učení podle J. Cornella:

FÁZE 1 Probouzení **nadšení** – tato fáze je hravá. Zábavné hry a činnosti pomáhají rozprout energii.

FÁZE 2 Zaměření **pozornosti** – v této fázi pozorujeme, věnujeme úplnou pozornost a vnímáme. Potom můžeme spatřit přírodu novými, svěžíma očima.

FÁZE 3 Přímý **prožitek** – pro tuto fázi je typické pohlčení zážitkem, větší intenzita a schopnost vtáhnout lidi prostřednictvím her přímo do přírody. Cílem je prohloubit intenzitu jednoho ze smyslů při vnímání přírody.

FÁZE 4 Sdílení **inspirace** – v této fázi je vhodný čas nechat lidi mluvit o jejich dosavadních prožitcích z her, které hráli. Sdílení zážitků posiluje pocit úžasu a stmeluje skupinu.

V našem programu pro učitele MŠ jsme se veškeré aktivity v jednotlivých fázích přizpůsobili dětem předškolního věku.

1. Probouzení nadšení

Hra na koloběh vody

Pomůcky: obarvená gáza na modro

Dětem pomocí obarvené gázy vysvětlujeme, jakou úlohu má voda v přírodě. Společně s dětmi prožíváme jednotlivé fáze koloběhu vody.

Mraky a déšť (gázu dáme s dětmi nad hlavu, jako mrak, potom prší, děti rukama naznačují déšť, vydávají zvuky jako při dešti)

Voda v řece (gázu dáme na zem jako řeku, děti mohou gázu doplnit o přírodniny a živočichy, které v řece mohou najít, potom s dětmi běháme jako řeka)

Moře (gázu uspořádáme do kruhového útvaru na zem, který znázorňuje moře, povídáme si o moři)

Voda se vypařuje zpět v mrak (gázu opět zvedáme nad hlavu)

² Cornell Joseph: Objevujeme přírodu, Učení hrou a prožitkem. Portál, Praha 2012, str.13

Hru můžeme opakovat stále dokola, dokud děti baví.

2. Zaměření pozornosti

Pozorování vodního ekosystému – lovení v rybníku

Pomůcky: planktonky, kelímkové lupy, určovací klíče vodních živočichů, kádě a nádobky na živočichy, vhodné oblečení

Veškeré vybavení k této aktivitě naleznete na www.rezekvitek.cz

Na začátku dětem názorně ukážeme, jakým způsobem mohou v rybníce lovit. Seznámíme děti s bezpečnostními pravidly při lovu a taktéž, jak správně zacházet s ulovenými živočichy.

Děti po dohodnutou dobu loví, přirozeným způsobem zjišťují a poznávají rozmanitost vodních živočichů. Společně potom všichni určují živočichy, které našli, prohlížejí si a zkoumají své úlovky pod lupou.

Na konci lovu opět živočichy vrátíme do jejich původního prostředí.

3. Přímý prožitek

Vodní orchestr

Pomůcky: přírodniny, vodní plocha

Děti se rozdělí do dvou skupin, jedna skupina se na malou chvíli stane živým vodním orchestrem, druhá skupina budou posluchači. Děti z orchestru mají nějakou dobu vymezenou na vznik své skladby. Vymýšlejí zvuky, které vodní hladina může vydávat. Například házení různých velikosti kamenů, plácání klackem, rukama, hlazení vodní hladiny, apod. Až je skladba zkomponovaná, pozvou posluchače na koncert. Posluchači si sednou a zavřou oči a skladba může začít.

Vodní malíři

Pomůcky: přírodniny, kelímek na vodu, štětce různých velikostí.

Děti si vezmou štětce a vodou malují na nalezené přírodniny. Voda dá vyniknout detailům, barvám, strukturám.... Vznikají krásná pomíjivá umělecká díla.

Obě aktivity se dají propojit. Posluchači z jedné skupiny mohou po dobu, kdy druhá skupinka dětí komponuje, hrát na malíře. Potom lze prohodit, tak aby si děti vyzkoušely obě aktivity.

Pohybová aktivita: Děti běhají volně po prostoru a na pokyn učitele zastaví a předvedou vodního živočicha, kterého učitel vybere a se kterým se mohly děti v předchozí vzdělávací činnosti seznámit.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Představení vhodné literatury a didaktických pomůcek – skládací obrázky živočichů, omalovánky, apod..

4. Sdílení inspirace

Dramatizace

Děti stojí v kruhu. Úkolem všech dětí je vyjádřit svoji pózu, postavením těla, vydáním nějaké zvuku (například citoslovce), to jak se jim dnešní aktivity líbily. Můžeme pojmout tak, že každé dítě má svůj prostor na své vyjádření, ostatní děti jsou potichu.

V kruhu si také potom můžeme říci, komu se co líbilo nejvíce, nejméně, co děti bavilo či nebavilo, jak se u toho cítily.....

Inspiraci pro další aktivity můžete nalézt také:

Kalábová Naděžda: Příroda plná her. Portál

Leblová Eliška: Environmentální výchova v mateřské škole. Portál, Praha 2012

www.terezanet.cz

www.lipka.cz

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dopady lidské činnosti na přírodu

Pedagog, který s dětmi objevuje taje okolní krajiny, narazí občas na jevy jako eroze půdy, eutrofizované vodní toky, skládky odpadu, případně staré úvozové cesty či sníženiny napovídající o předchozím výskytu tzv. nebeských rybníků, typických pro místní krajinu za sudetského osídlení. Mimo tyto zvláštnosti můžeme zaznamenat hospodaření v lese i na poli, chovné rybníky, cesty, zástavbu, ... Na každém kroku v přírodě vidíme lidský vliv a je dobré ho umět dětem popsat, znát jeho klady i záporny, vědět, kterým živočichům či rostlinám přítomnost člověka svědčí a kterým naopak, které biotopy by bez člověka nevznikly a které naopak potlačuje. Program volně navazuje na bloky zkoumající jednotlivé přírodní ekosystémy a doplňuje je o nové informace, učitelé tak propojují své znalosti do většího celku. Vybrané aktivity pro děti se zaměřují na jednoduše uchopitelné informace, které si lze ověřit vlastním zkoumáním.

Motto: „To, jak se chovám, ovlivňuje moje okolí (blízké i vzdálené).“

Krok 1: Co člověk z přírody potřebuje

Účastníci si k panence či obrázku člověka připraví seznam toho, co potřebují pro život – jmenují své potřeby a lektor je zapisuje či kreslí (uvnitř na flipchart, venku např. na připravené papíry)

Krok 2: Naše krajina

Účastníci si v terénu (příp. na pozemku školky, např. na písku nebo v neosetém záhoně) vymodelují vlastní ideální krajinu, budou mít na paměti potřeby, které si stanovili v kroku 1.

Pomůcky: barvené fáce pro vodoteče, příp. silnice, jinak to, co najdou v přírodě (klacíky, kamínky, části rostlin apod.)

Krok 3: Reflexe naší krajiny

Společně zkontrolujeme, jestli naše krajina naplňuje námi stanovené potřeby člověka, pokud ne, domodelujeme (je třeba myslet na POTRAVU, VODU, ENERGIE – pro dospělé, děti pouze pokud je v nějaké formě zmíní, ODPADY – skládky nebo třídičky, BYDLENÍ – místo a zdroje materiálu, DOPRAVU).

Krok 4: Lidí je hodně

V krajině možná přibyly silnice, města, skládky, víc polí apod. Tak nějak šla historie – jak rostla lidská populace, krajina se měnila, dnešní doba je obzvláště náročná a krajinu masivně přetváří. Společně vymyslíme, co se dá dělat s tím, že lidí je hodně, jejich potřeby rostou a zdroje jsou omezené – jak můžeme my sami ovlivnit, kolik toho spotřebujeme, zmenšit pole a skládky, snížit potřebu dalších dálnic? (očekávané nápady např. vlastní zahrádka – potřebujeme méně jídla ze supermarketů; třídění odpadu a předcházení jeho vzniku – méně skládek, menší spotřeba primárních surovin; větší informovanost např. o šetrném úklidu – místo chemikálií postačí ve většině případů ocet a švédská utěrka; fotovoltaika na domech pro snížení potřeby centrální výroby elektrické energie; lokální jídlo – snížené náklady na přepravu, menší potřeba dálnic; domy ze slámy a dřeva, šetření vodou apod.)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Krok 5: Založení hřbitova odpadků

Vybereme místo ve školní zahradě a vykopeme tolik jam, kolik odpadků budeme chtít zkoumat. Vytvoříme „náhrobky“ pro různé typy odpadu a společně je zakopeme. Školka pak může sledovat, za jak dlouho se začnou odpadky rozpadat – ztrácet. Orientační tabulka doby rozkladu:

Sklo	odhad asi 3000 let
Polystyren	asi nikdy
Igelitová taška	20–30 let
Nedopalek cigarety s filtrem	10–20 let
Ohryzek jablka	týden až 20 dní
Pomerančová kůra	6 měsíců až 1,5 roku
Vlněná ponožka	1–2 roky
Plechovka	5–15 let
Papír	2–5 měsíců
Plastikový kelímek	50–80 let
Krabice od mléka	6–10 let
Alobal	80–100 let

Zdroj: Učíme se v zahradě (Chaloupky o.p.s., 2007)

Krok 6: Synantropní druhy rostlin a živočichů

Které rostliny jsou hojné tam, kde žije člověk? Která zvířata? Účastníci sestaví seznam, který lektorky doplní, vysvětlí.

Typické synantropní druhy živočichů:

krysa, potkan, myš domácí, mol šatní, holub, hrdlička zahradní

Za synantropní rostliny se tradičně považují např. kopřiva dvoudomá, vlašovičnick větší, pelyněk černobýl, jílek vytrvalý, pýr plazivý a řada kulturních rostlin, např. zelenina, ovocné stromy, obilí nebo pěstované léčivé byliny a koření

Krok 7: Křídlatka

Křídlatka je zavlečená invazivní rostlina. Boj s ní se podobá boji s větrnými mlýny, tak ji alespoň kreativně zpracujeme☺

Brkačka z křídlatky: <http://www.mezistromy.cz/userdata/download/za-tajemstvím-dreva-pracovni-list-tvorime.pdf>

KŘÍDLOVÁB

Na vábničku budeme potřebovat kousek suchého stonku z křídlatky délky 7-10cm. Na jedné straně musí zůstat koleno, které slouží jako záslepka. Větvičku opatrně nařízneme žiletkovým nožem kolmo dolů, poblíž kolena a dál podél těsně pod povrchem v délce asi 2-3 cm, abychom vytvořili tenký jazýček. Vábnička se strčí do úst a foukáním vzduchu ven začne jazýček kmitat a tak vábnička vyloudí zvuk.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jak využít odpadové materiály

Zrychlující se tempo života v městech i na vesnicích vede snadno ke konzumnímu způsobu života, v němž se pořizují stále nové a modernější věci a ty nepotřebné a vysloužilé se vyhazují. Co se s věcmi děje po vyhození do popelnice, děti často vůbec netuší. Neví ani to, jakou zátěž odpadky představují z hlediska jejich následného zpracování. Věříme, že mateřské školy mohou být místem, kde se děti naučí uvažovat o použitých věcech, které by jinak hned vyhodily, jinak, naučí se je znovu zpracovat a vytvořit z nich něco výtvarně zajímavého a užitečného. Nejdříve je ale potřeba, aby své myšlení o použitých věcech pozměnili sami pedagogové.

Ve vzdělávacím programu o dopadech lidské činnosti jsme se dotkli tématu produkce odpadu, které tímto chceme doplnit o možnosti řešení. O tom, že je nutné alespoň třídít vyhazované věci, už ve školkách vědí. Je to ovšem ta úplně poslední možnost před pohřbením věcí na skládce či jejich spálením.

Jak s odpadem ve školce nakládáme teď?

Co třídíme? Co využíváme jinak?

Proč vlastně je třídění odpadu důležité?

Těmito otázkami navodíme s dětmi téma odpadů a přemýšlení o nich.

Pravidlo 3R (5R)

Reduce – snižovat množství

Reuse – znovu použít

Recycle – recyklovat jako surovinu

navíc Refuse – odmítnout (např. papírové letáky, igelitové tašky)

Re-think – znovu (dobře) promyslet

Jednoduché pravidlo připomínající, že pouze třídít již vzniklý odpad nestačí, důležitější je předcházet jeho vzniku.

Umělci, kteří tvoří z odpadu

Proč to dělají? V počátcích (u nás 60. léta) kvůli cenové dostupnosti – na tvorbu je třeba velké množství materiálu. V současné době se přidal (a je zřejmě důležitější) důraz na ohleduplnost vůči životnímu prostředí – umění upozorňuje na obrovské množství odpadu, které civilizace produkuje. Navíc tvoření z odpadu nabízí inspiraci pro tvořivé jedince.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

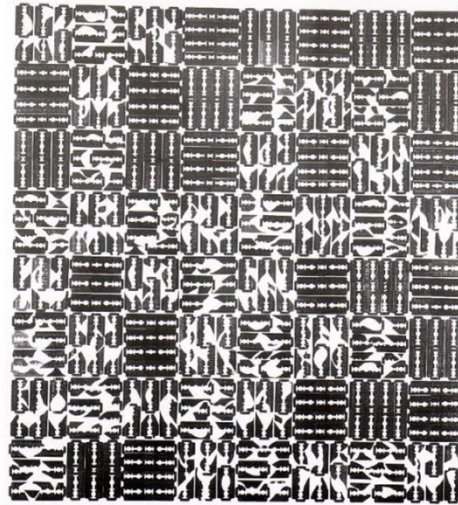
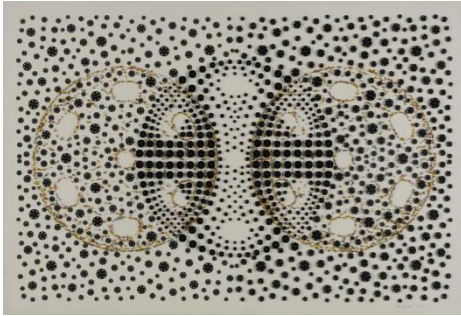
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Běla Kolářová – kouzlo všednodenních drobností

František Skála

Veronika Richterová

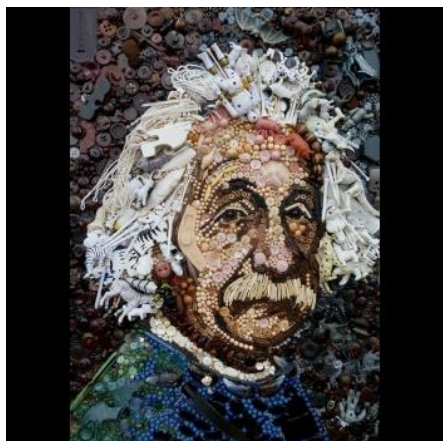
Dala vzniknout pojmu PET – ART

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jane Perkins

- Tvoří světoznámé obrazy či fotografie sestavuje z nalezených předmětů
- Stejně jako u impresionistů se dá na obraz dívat zдалky jako na celek a zblízka na detaily

Jean Tinguely

Nava Lubelski – starý papír

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A co třeba ruličky od toaletního papíru? (Anastassia Elias)

Recyklovaný nábytek – www.paletky.cz

Studio Paletky vytváří z jednorázových palet (nejčastěji z japonského cedru a mahagonu) originální interiérové doplňky s příběhem. Palety díky Paletkám žijí dál. Nepracují s EURO paletami, které jsou vratné.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

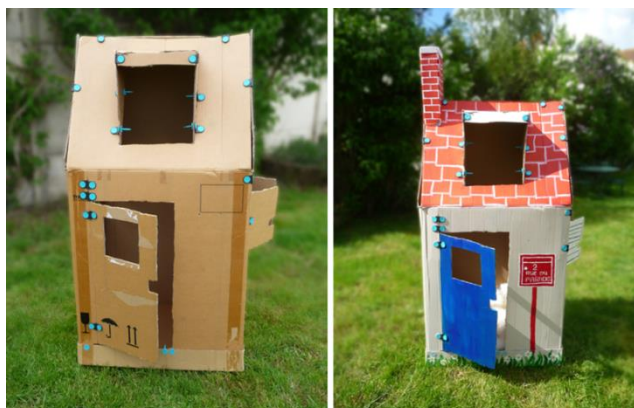
A co celý dům z odpadu?

Architekt Michael Reynolds staví energeticky soběstačné domy nazývané zeměloď z plechovek, lahví, pneumatik, hlíny (a trochy betonu)... viz film Architekt odpadu

Nápaditá stavebnice MAKEDO

Skládá se z pilky, děrovačky, spojek, pantů, a dětské představivosti – stačí přidat pár starých krabic...

Nové svíčky ze zbytků vosku

<http://karolinaloskotova.blog.cz/1012/1-alusciny-domaci-svicky-priprava>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Knihy, které už nikdo nečte

- nemusí přijít do kontejneru – lze jich využít jako velké stavebnice

Peněženka z tetrapaku

<http://www.fotonavod.cz/recy-veci/1.penezenka-z-tetrapaku/>

Krok 1: příprava

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Krok 2

Dno krabice odstříhnout. Horní část ponechat, pouze z ní odstříhnout bílý proužek, kterým byla krabice slepená. Tři strany krabice odstříhnout o něco níže, než byly původní skladové čáry, čtvrtou stranu ponechat celou jako zavírání peněženky. Pozor na to, kde má krabice "šev."

Krok 3

Bočnice prolomte dovnitř a krabici složte napůl ("šev" je uvnitř skladu). Vrchní díl přehněte jako zavírání peněženky.

Krok 4

Krabici znovu rozevřít a na okraji překladové čáry vystříhnout malý trojúhelníček. Totéž z druhé strany překladové čáry (není zachyceno na fotografii). Peněženka se bude lépe skládat a ohyb nebude tolik pnout. Pozor, na vnější straně peněženky žádné trojúhelníčky nestříhejte!

Krok 5

Části stříhané nůžkami začistit barevnou lepicí páskou.

Krok 6

Nakonec spojit ohnuté díly peněženky sešívačkou k sobě, takže vzniknou dvě oddělené kapsičky.

Krok 7

Aby mohla být peněženka zavřená, lze sešít kousek gumy a přetáhnout přes peněženku či udělat zapínání na suchý zip.

Práce s přírodními materiály

K environmentální výchově neodmyslitelně patří práce s přírodninami. Děti při pobytu venku nalézají nejrůznější předměty a přirozeně je zapojují do svých činností, jako je např. stavba domečku pro skřítky. Přírodní materiály se v mateřských školách částečně používají – vděčí za to své snadné dostupnosti i přirozenému zájmu dětí (haptický dojem při práci s materiálem, vůně). Práce s přírodninami podněcuje také rozvoj fantazie.

Pro rozšíření možností využití přírodnin přinášíme trochu teorie (přehled rozmanitosti využívaných materiálů, netradiční zpracování, nové nápady a inspiraci) a hlavně praktické ukázky, do kterých se účastníci mohou sami zapojit a pocítit radost z (jen mírně usměrněné) tvorby na vlastní kůži. Chceme také vyzdvihnout význam spolupráce, proto byly zvoleny dvě techniky, kde mohou děti svým dílem přispět ke společnému celku. Jeden z výrobků je trvalého charakteru s možností proměn podle ročních období, na druhém chceme ukázat i to, že radost ze společné tvorby může být jediným cílem našeho snažení a náš výtvar pak můžeme ponechat přirozenému rozpadu (který ideálně chodíme s dětmi pozorovat).

Většinu přírodnin si nasbíráme sami během vycházek a můžeme je zkoušet třídít podle náležitosti k živlům (země – oheň – voda – vzduch). V přírodě se lidská mysl snáze odreaguje a uvolní od běžných starostí (vědecky dokázáno je snížení úrovně stresu a snížení kognitivní únavy), a tak je podpořen kreativní potenciál každého. Chceme tím opět poukázat na důležitost pobývání dětí venku, a také na to, že je dobré nechat na jejich volbě, s čím chtějí samy pracovat – často pak vzniknou originální kombinace vymykající se fantazii dospělého a děti zažívají pocit uspokojení z vlastní důležitosti.

LAND ART

Land art je umělecký směr 60. let, který vznikl v USA. V překladu znamená zemní umění.

Umělci tohoto směru se obrátili proti komerčnímu umění a měli záporný postoj k výrobě umění, které je v galeriích a muzeích. Namísto toho tvořili umělecká díla na přírodních místech, které jsou těžko dostupná a nepřetvořená zásahem člověka. Díla Land artu někdy působí svou monumentalitou. Umělci využívají intenzitu vnímání a přírodní zkušenosti pozorovatelů s efekty vznešenosti v přírodě a pracují s jednoduchými formami.

(zdroj: <http://creativelife.cz/25-nejlepsich-dilu-v-zanru-land-art/>)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

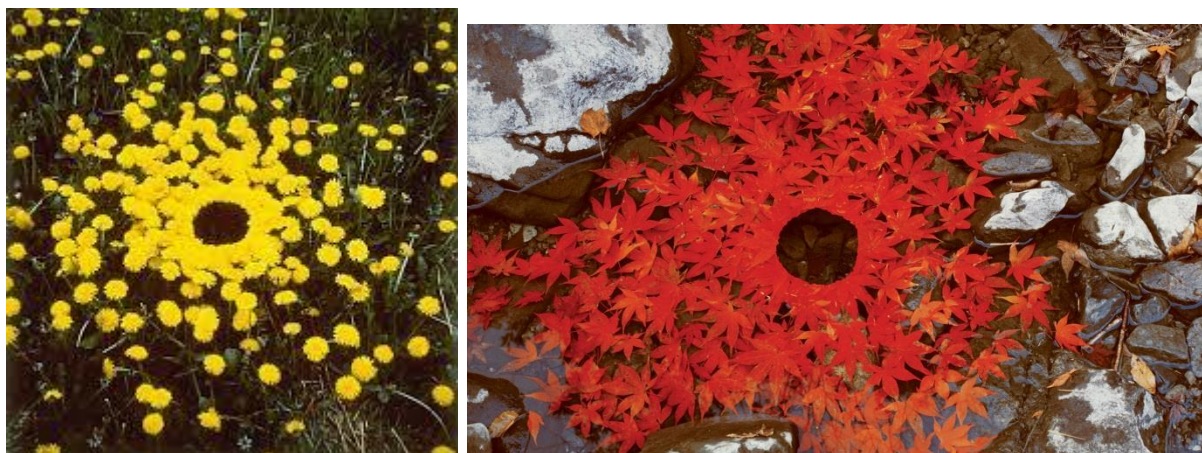
Odkaz na ukázky práce land artu:

<http://www.wikilinks.fr/selection-de-land-art/?lang=en>

Umělec Andy Goldsworthy

Odkaz na video: https://www.youtube.com/watch?v=CTH51_izGr0

Film o jeho práci a tvorbě s názvem Rivers and tide (2003).

Práce Andyho Goldsworthyho.

Zdroj: <http://www.urchinmovement.com/2011/12/14/andy-goldsworthy-environmental-sculpture-and-art/>

Práce v terénu

Po shlédnutí inspirace z oblasti umění Land art se můžeme vydat do terénu, kde můžeme z místních nalezených přírodnin vytvořit svůj vlastní obrazec.

Tato činnost je oblíbená i mezi dětmi, ale je dobré jim dát také inspiraci, aby se pro dílo dostatečně nadchli, neboť proces práce je delší a děti nemají s výrobou takovou trpělivost. Je možné práci rozdělit i do několika dnů. S menšími dětmi je to spíše taková hra, jejich pozornost je velmi krátká. Práci přizpůsobujeme věku dítěte.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obrazec z přírodních materiálů 1

Zdroj: <http://www.wikilinks.fr/selection-de-land-art/?lang=en>

Obrazec z přírodních materiálů 2

Zdroj: <http://www.wikilinks.fr/land-art-long-cotes-ecossaises-dietmar-voorworld/?lang=en>

Mandala z přírodních materiálů 3

Zdroj: <http://www.najdisvujstrom.cz/akce/mandaly-pozvanka.php>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výroba závěsu pro vítr

Přívěs z přírodních materiálů je u dětí oblíben. Inspirací a správným naladěním dětí může být povídání o větru, který si s jejich závěsem po zavěšení v přírodě bude hrát. Výroba se dá pojmout jako společné dílo.

Na výrobu je potřeba pouze provázek, kladívko a hřebík na dělání dírek a různorodý přírodní materiál.

Ilustrační obrázek

Zdroj: <http://www.web4kids.cz/web/Kids4Africa/cinnost7>